

Policie ČR by měla mít možnost uchovávat DNA všech osob, od kterých je získala v průběhu vyšetřování trestných činů, po neomezeně dlouhou dobu.

Zpravoval: Jan Jaroš (430824)

Předmět: MVV57912K České PIS

1. Úvod:

Tohle téma podání mi připadlo hned po tom, co jsem ho obdržel velice zajímavé a můžu říci, že i poměrně jasné. To se však rychle změnilo. Na tohle téma existují dva naprosto odlišné názory, tedy omezit zákonem dobu, po kterou bude možné uchovávat profily DNA v Národní databázi DNA, nebo ponechat dobu uchování prakticky neomezenou, jak je tomu nyní. Vzhledem ke stále častějšímu a propracovanějšímu využívání DNA v kriminalistice a tedy i potřeby uchování vzorků DNA (po neomezeně dlouhou dobu) pro budoucí porovnávání je databáze DNA nutností. Uchovávání profilů DNA po neomezenou dobu je pak jak v zájmu společnosti, tak i v zájmu jednotlivce. Pro získání co nejvíce informací pro zpracování tématu jsem se musel opřít, kvůli nedostatku zdrojů a chybějící literatuře, která by téma popisovala, nejen o legislativní úpravu a judikaturu, ale i o mediální zdroje, na kterých však nestojí žádný zásadní argument.

2. Národní databáze DNA:

Národní databáze DNA byla zřízena na základě Zákona č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky, Zákona č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník a na základě Závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 29. května 2002 k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA (pokyn pro vnitřní potřebu). Na úrovni Evropské unie je pak databáze DNA upravena Rezolucí Rady Evropy č. 193/1997.

Podle informace zveřejněné na internetových stránkách Policie České republiky „je v současné době (ke dni 20. 5. 2018) v Národní databázi DNA uloženo celkem 245 392 profilů DNA, z toho:

- 219 009 profilů DNA osob obviněných, podezřelých a odsouzených,

- 20 201 profilů DNA z dosud neztotožněných stop zajištěných na místech trestných činů,
- 424 profilů DNA mrtvol a kosterních nálezů dosud nezjištěné totožnosti,
- 3 236 profilů DNA ostatních (osoby biologicky příbuzné s osobami v pátrání, pohřešované osoby, ztotožněné mrtvoly apod.),
- 2 522 profilů DNA zúčastněných pracovníků (policisté, znalci a další osoby, které mohou kontaminovat biologický materiál určený k analýze DNA).¹

Doba uchování dat v databázi je upravena v pokynu policejního prezidenta takto: „Profily DNA obviněných a odsouzených osob jsou ponechány v Národní databázi DNA do jejich věku 80 let. Pokud osoba zemře před dosažením tohoto věku, zůstane její profil DNA a ostatní osobní údaje v Národní databázi DNA ještě dalších 20 let ode dne jejího úmrtí. Ostatní profily DNA, uvedené v čl. 3 odst. 1 písm. a) (získané ze stop z míst dosud neobjasněných trestných činů nebo mimořádných událostí) a c) (osob, mrtvol, kosterních nálezů a částí lidských těl neznámé totožnosti), jsou ponechány v Národní databázi DNA do doby jejich ztotožnění, pokud osobě nebylo sděleno obvinění.

Profily DNA uvedené v čl. 3 odst. 2 (V rámci prověřování a objasňování trestné činnosti se rovněž odebírají, ale nestanou se součástí Národní databáze DNA, srovnávací vzorky osob (např. osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, domácí osoby), které budou využity pouze pro porovnání (jejich vyloučení nebo identifikaci) profilů DNA zjištěných ze stop nalezených na místě trestného činu či mimořádné události nebo při identifikaci pohřešovaných osob, mrtvol, kosterních nálezů a částí lidských těl neznámé totožnosti.)

jsou evidovány pouze od doby příjmu na znalecké pracoviště do doby jejich využití ke srovnávacím účelům v konkrétní dokumentaci odborného vyjádření nebo znaleckého posudku, maximálně však 3 měsíce od pravomocného ukončení trestního řízení nebo bezprostředně po skončení šetření trestného činu, nebo mimořádné události; pokud osobě není sděleno obvinění, jsou profily DNA po této době zlikvidovány.²

¹ VOKUŠ, Jiří. Policie [online]. 31.5.2018 [cit. 2018-11-22]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-databaze-dna.aspx>

² ZÁVAZNÝ POKYN policejního prezidenta ze dne 29. května 2002: k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA. In: . Dostupné také z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn11.pdf>

Podle tohoto pokynu pak „*dozor nad shromažďováním, uschováváním, zpřístupňováním, předáváním a jiným zpracováváním osobních údajů provádí Úřad pro ochranu osobních údajů.*“³

Celá databáze má velice dobře propracovanou ochranu všech dat v ní uložených. Do Národní databáze DNA mají zákaz vstupovat jakékoli třetí osoby a vstup mají pouze vyškolení policejní technici. Každý vstup je pak přísně kontrolován a musí být odůvodněn. V této databázi se uchovávají profily zapsané speciálním alfanumerickým kódem a lze z nich vyčíst pouze pohlaví dané osoby. Biologický vzorek, ze kterého lze vyčíst další informace je po přiřazení alfanumerického kódu k informaci zničen⁴. Toto tvrzení je podloženo Ministerstvem vnitra, které v rozsudku NSS ze dne 30.4.2014 konstatuje: „*v souladu s kriminalistickými metodami policie neshromažďuje celou DNA, nýbrž její část, která vyjma identifikace pohlaví neobsahuje žádné informace, které by mohly vést ať už přímo či nepřímo ke specifickým informacím obsahujícím fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu či vypovídat o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu*“⁵.

3. Uchování profilu DNA po neomezeně dlouhou dobu.

Policie České republiky by měla mít možnost uchovávat DNA všech osob, od kterých je získala v průběhu vyšetřování trestných činů, po neomezeně dlouhou dobu. Při vyřčení této hypotézy se nabízí možnost okamžitě tuto rozporovat pro ochranu osobnosti. Když se ale nad problematikou uchování DNA po neomezeně dlouhou dobu zamyslíme, najdeme její opodstatnění zejména ve veřejném zájmu, či v přezkoumatelnosti. Bez pochyb převáží veřejný zájem na rychlém odhalení pachatele trestného činu, kterémužto databáze DNA může (pokud bude pachatel v takové evidenci) poměrně zásadně napomoci. V případě přezkoumatelnosti je pak tato databáze a uchování profilu DNA v ní přímo nezbytná. Kdyby byl profil z této databáze smazán, zanikla by tak možnost využít práva pachatele na přezkum

³ ZÁVAZNÝ POKYN policejního prezidenta ze dne 29. května 2002: k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA. In: . Dostupné také z: <https://www.pecina.cz/files/pokyn11.pdf>

⁴ VANČO, Emil. Policie: Policie ČR nezneužívá DNA [online]. [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/informacni-servis-zpravodajstvi-policie-cr-nezneuziva-dna.aspx>

⁵ Rozsudek NSS z 30. 4. 2014, č. j. 4 As 168/2013

postupu a kvality vyhodnocení profilu DNA (existující, ale velice malá možnost, že by byla DNA kontaminovaná a špatně vyhodnocená). Díky porovnávání vzorků DNA s databází bylo již odhaleno mnoho pachatelů jak nových, tak i starých trestných činů, jako například případy Jiřího Kutnera a Romana Horáčka, kdy po spáchání trestného činu vraždy jim byl sejmuto profil DNA a uložen do databáze. Při pozdějším srovnávání se přišlo na to, že jejich profily DNA se shodují s profily DNA, které byly dříve sejmuty na místě trestného činu vraždy. Jiřího Kutnera tedy usvědčila metoda DNA a profil uchovaný v databázi po 16 letech od spáchání trestného činu⁶, u Romana Horáčka po 20 letech.⁷ Momentálně probíhá za pomoci DNA objasňování snad nejznámější vraždy z doby první republiky. Jedná se o případ Otýlie Vranské z 1. září 1933, která byla zavražděna velice brutálním způsobem. Pro objasnění této vraždy policie zajistila vzorky DNA příbuzných podezřelých (podezřelí již nežijí, jejich DNA je podobná DNA jejich potomků), které bude porovnávat s DNA ze vzorků zajištěných v roce 1933. V případě úspěšnosti odhalí Policie případ starý 85 let.⁸ Díky databázi pak samozřejmě nejsou odhalovány jen případy spojené s násilnou trestnou činností, ale také například případy hospodářské trestné činnosti, u nichž je vedení databáze důležité, zejména kvůli velké recidivě, dosahující až 60%. Stěžejním případem uchování DNA pachatele hospodářské trestné činnosti je případ „Pivoda“. Při plošném odebírání vzorků DNA ve věznicích byl vzorek odebrán i vězni Pivodovi, vězněnému za trestný čin kráčení daně. Pivoda se proti uchování jeho profilu DNA v databázi bránil soudní cestou, kde samozřejmě neuspěl. Zásadním argumentem soudu pak bylo: *„Sama skutečnost, že v případě trestných činů ohrožujících život, zdraví nebo bezpečnost osob je zde relativně vyšší pravděpodobnost zanechání biologické stopy na místě činu a tudíž je zpracování a uchování profilu DNA v Databázi významné pro ztotožnění pachatele budoucích trestných činů, neznamená, že u trestných činů hospodářské povahy podle hlavy druhé zvláštní části trestního zákona význam využívání biologických stop při odhalování těchto trestných činů a jejich pachatelů je marginální.*

⁶ Novinky.cz: Za 17 let starou vraždu si muž odsedí 13 let, odhalily ho testy DNA [online]. [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/236068-za-17-let-starou-vrazdu-si-muz-odsedi-13-let-odhalily-ho-testy-dna.html>

⁷ Deník.cz: Kriminální vyřešili 16 let starý případ vraždy [online]. 2010 [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/kriminaliste-vyresili--let-stary-p20100909.html>

⁸ Idnes.cz/Zprávy: Záhadnou vraždu Otýlie Vranské řeší genetik, policie získala vzorky DNA [online]. 2018 [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/vrazda-otylie-vranska-objasneni-vzorky-dna-badatele-kufry-vlak-psi-/domaci.aspx?c=A181112_142605_domaci_iri

V důsledku technického vývoje se způsob páchání těchto hospodářských trestných činů mění a ruku v ruce s tím by měl a musí jít i způsob, jak takovou činnost odhalit.“⁹

Databáze DNA je také velmi nápomocná při odhalování organizované trestné činnosti.

Fakt, že existuje databáze, kde se uchovávají profily DNA bez pochyb napomáhá při prevenci páchání trestné činnosti. Při dnešní vyspělé technologii stačí nepatrný biologický vzorek pachatele, ze kterého policisté stanoví profil DNA, který můžou s databází porovnat. Tohle velice pravděpodobně může odradit i recidivisty, kteří vědí, že jejich profil DNA je již v databázi uložen a při nalezení biologického materiálu ve spojitosti s trestnou činností budou velice rychle odhaleni.

4. Závěr:

Na základě výše uvedeného nelze tedy říci nic jiného, než že by Policie ČR měla mít možnost uchovávat DNA všech osob, od kterých je získala v průběhu vyšetřování trestných činů, po neomezeně dlouhou dobu. Díky systému uchování profilů DNA a faktu, že ze samotného profilu nelze vyčíst nic jiného než jen pohlaví majitele profilu, není tato databáze nebezpečná a jakékoli neoprávněné manipulování s profily, například za účelem zkreslení trestného činu, nebo „podstrčení“ cizí DNA na místo trestného činu je vyloučeno. Formou uchování profilů je vyloučeno i poškozování osobnostních práv jedince. Databáze má samozřejmě veliký význam i v prevenci proti trestným činům. Stanovení určité doby, po které by se musely profily z databáze vymazat a jež by byla kratší než průměrná délka lidského života, by velmi pravděpodobně vedlo k menší úspěšnosti a poměrně dlouhým průtahům v trestním dokazování, což je v dnešní době, kdy je kladen poměrně velký důraz na zrychlování řízení nepřijatelné.

5. Zdroje:

- Zákon č. 273/2008 Sb. Zákon o Policii České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

⁹ Rozsudek NSS z 30. 4. 2014, č. j. 4 As 168/2013

- Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 29. května 2002 k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA (pokyn pro vnitřní potřebu)
- Rozsudek NSS z 30. 4. 2014, č. j. 4 As 168/2013
- JAMBOROVÁ, Kateřina a Michal ŠMÍD. K právní úpravě zpracování DNA policií. Právní rozhledy.
- www.ceska-justice.cz
- www.policie.cz
- www.novinky.cz
- www.idnes.cz
- www.denik.cz